

LIETUVOS RESPUBLIKOS SEIMO KONTROLIERIUS

PAŽYMA DĖL X SKUNDO PRIEŠ VILNIAUS PATAISOS NAMUS

2021-09-21 Nr. 4D-2021/1-861
Vilnius

SKUNDO ESMĖ

1. Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius 2021 m. birželio 28 d. gavo X (toliau vadinama ir – Pareiškėjas) skundą dėl Vilniaus pataisos namų (toliau vadinama – Vilniaus PN; VPN) pareigūnų veiksmų, susijusių su kreipimusi nagrinėjimu / nenagrinėjimu.

2. Pareiškėjas skunde (toliau vadinama – Skundas) rašo:

„[...] nuo 2021-02-02 bausmę atlieku VPN, šių metų balandžio 15 dieną buvau perkeltas į drausmės grupę. Aš nuolat kreipiausi į administraciją su prašymais, skundais, prašydamas, kad man nustatytų ką aš turiu įvykdyti, kad būčiau perkeltas į paprastąją grupę, taip pat kad man leistų mokytis, kad leistų lankyti pozityvaus mąstymo kursus, bet administracija man neduoda jokių atsakymų ir neleidžia mokytis, neleidžia lankyti jokių užsiėmimų. Kad juos lankant mažėtų mano nusikalstamumo rizika [...]“ (šios ir kitų citatų kalba netaisyta).

3. Pareiškėjas Seimo kontrolieriaus prašo išnagrinėti jo Skundą.

TYRIMAS IR IŠVADOS

Tyrimui reikšmingos faktinės aplinkybės

4. Seimo kontrolierius 2021-07-01 raštu Nr. 4D-2021/1-861/3D-1660 kreipėsi į Vilniaus PN administraciją, prašydamas paaiškinti Skunde nurodytas aplinkybes. 2021-07-20 Seimo kontrolierius gavo Vilniaus PN 2021-07-19 raštą Nr. 9-4281, kuriame nurodoma:

4.1. „[...] Atlikus nuteistojo X asmens byloje ir elektroninėje dokumentų valdymo sistemoje (DVS) esančių duomenų analizę, nustatyta, kad nuteistasis nuo 2021-02-02 iki šios dienos į Vilniaus PN administraciją kreipėsi 2021-06-09 su skundu, kuriame skundžia, kad negavo atsakymo į balandžio mėn. pateiktą prašymą dėl priemonių, padėsiančių valdyti nusikalstamo elgesio riziką, atsakymo negavimo. Nuteistojo skundas buvo išnagrinėtas, jam pateiktas atsakymas, kuriame taip pat nurodytos priemonės, kurias jis turi vykdyti. Pažymėtina, kad nuteistojo X Individualaus darbo su nuteistuoju knygelės duomenimis (25 psl.) 2021-03-29 buvo praveistas pokalbis su naujai į būrį atvykusiu nuteistuoju. Pokalbio metu, nuteistasis X supažindintas su Pataisos įstaigų vidaus tvarkos taisyklėmis, išmokų, pašalpų, pasimatymų, papildomų skambučių pasimatymų skyrimo tvarka, tame tarpe ir laisvalaikio praleidimo galimybėmis, vykdomomis socialinės reabilitacijos programomis. Atsižvelgiant į tai, nuteistasis buvo informuotas apie galimybę įsitraukti į individualų resocializacijos procesą, jam buvo atsakyta į tuo metu aktualius klausimus. [...]

Atkreiptinas dėmesys, kad visos nuteistajam vykdomos pozityvaus užimtumo ir socialinės reabilitacijos priemonės yra įrašomos į Individualaus darbo su nuteistuoju knygelę. Pažymėtina, kad

nuteistojo X Individualaus darbo su nuteistuoju knygelėje įrašo apie tai, kad nuteistasis atlikdamas laisvės atėmimo bausmę Pravieniškių PN-AK būtų dalyvavęs nurodytuose Pozityvaus mąstymo kursuose, nėra.

[...] Pažymėtina, kad nuo pirminio pakartotinio nusikalstamo elgesio rizikos vertinimo, atlikto 2017 metais, nuteistasis nei į Pravieniškių PN-AK, nei perkeltas atlikti laisvės atėmimo bausmės į Vilniaus PN, su prašymu atlikti jam pakartotinio nusikalstamo elgesio rizikos vertinimą, nesikreipė. Pakartotinio nusikalstamo elgesio rizikos vertinimas atliekamas tik su rašytiniu nuteistojo sutikimu. Savarankiškai pataisos įstaigos administracija prieš nuteistojo valią atlikti vertinimo negali. Individualiu resocializacijos procesu ir jo eiga turi būti suinteresuota ne tik pataisos įstaiga, bet ir pats nuteistasis.

Taip pat, nuteistasis pateiktame skunde teigia, kad kreipėsi į Vilniaus PN administraciją dėl galimybės mokytis. Individualaus darbo su nuteistuoju knygelės duomenimis, nuteistasis turi įgijęs vidurinį išsilavinimą (2 psl.). Pažymėtina, kad nuteistasis X iki perkėlimo atlikti tolimesnės laisvės atėmimo bausmės į Vilniaus PN, nuo 2020 metų pradėjo mokytis staliaus profesijos Kaišiadorių suaugusiųjų ir jaunimo mokykloje (Pravieniškių PN-AK). Tačiau, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. lapkričio 4 d. nutarimu Nr. 1226 Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo (toliau – nutarimas) buvo patvirtintas karantino režimas ir nustatyti šiuo laikotarpiu taikomi draudimai ir rekomendacijos, kurių privalo laikytis visi fiziniai ir juridiniai asmenys. Atsižvelgiant į tai, buvo sustabdytos visų pozityvaus užimtumo priemonių vykdymas, nuteistųjų išvedimas į laisvalaikio užimtumo patalpas, pamokas ir paskaitas, siekiant efektyviai įgyvendinti laikinąsias prevencijos ir apsaugos nuo koronaviruso (COVID-19) plitimo priemones, apsaugoti nuteistųjų ir pataisos įstaigoje tarnybą atliekančių pareigūnų, bei kitų darbuotojų sveikatą. Europos Tarybos komiteto prieš kankinimą ir kitokį žiaurų, nežmogišką ar žeminantį elgesį ir baudimą (angų k. – CPT) 2020 m. kovo 20 d. pateikė Elgesio su asmenimis, kuriems apribota laisvė, principus koronaviruso (COVID-19) pandemijos metu Nr. CPT/Inf (2020)13 (toliau – SPT rekomendacijos), kurių privalo laikytis visos Europos bendrijos šalys, todėl, nuteistieji tame tarpe ir Lietuvos Respublika bei šalies teritorijoje veikiančios institucijos, atsakingos už asmenis, kurių laisvė yra apribota. Šių rekomendacijų 1 punkte nurodoma, kad pagrindinis principas: imtis visų įmanomų veiksmų, ginant asmenų, kuriems apribota laisvė sveikatą ir saugumą. 2 punkte nurodoma, kad visose laisvės apribojimo vietose privaloma laikytis ir iki galo įgyvendinti tarptautinius standartus, atitinkančius Pasaulio sveikatos organizacijos kovos su pandemija, taip pat nacionalinės sveikatos apsaugos gaires. Atsižvelgiant į tai, siekiant efektyviai valdyti su koronavirusu susijusius veiksnius, visose pataisos įstaigose galiojo papildomi sugriežtinti reikalavimai ir draudimai. Įgyvendindama Pasaulio sveikatos organizacijos, CPT, taip pat Lietuvos Respublikos sveikatos apsaugos ministerijos nustatytas rekomendacijas, bei Lietuvos Vyriausybės priimtus sprendimus, tiek Pravieniškių PN-AK, tiek Vilniaus PN ėmėsi visų įmanomų veiksmų, ginant nuteistųjų, atliekančių laisvės atėmimo bausmę, sveikatą ir saugumą. Atsižvelgiant į tai, visose pataisos įstaigose nuteistiesiems buvo sudaryta galimybė mokytis savarankiškai nuotoliniu būdu. Mokyklų ir mokymo centrų mokytojai paruoštas užduotis nuteistiesiems pateikdavo raštu, per pataisos įstaigos administracijos atstovus. Taip buvo sudaryta galimybė nuteistiesiems įgyti profesiją galiojant karantino režimo reikalavimams.

Pažymėtina ir tai, kad perkeltas atlikti tolimesnės laisvės atėmimo bausmės iš Pravieniškių PN-AK į Vilniaus PN, nuteistasis galėjo savo iniciatyva kreiptis į Kaišiadorių suaugusiųjų ir jaunimo mokyklą, dėl galimybės tęsti mokslus ir įgyti staliaus profesiją nuotoliniu būdu. Visos profesinio ugdymo mokyklos ir suaugusiųjų mokymo centrai nėra pataisos įstaigos vidaus struktūros sudedamoji dalis, o savarankiškas juridinis asmuo. Pažymėtina, kad nuteistasis X atvykęs tęsti laisvės atėmimo bausmės į Vilniaus PN galėjo tęsti mokslus Kaišiadorių suaugusiųjų ir jaunimo mokykloje tik tuo atveju, jei būtų iš anksto susitaręs su švietimo įstaiga dėl mokslų nuotoliniu būdu. Vilniaus PN administracija šiuo atveju gali sudaryti sąlygas tęsti pradėtą mokymosi procesą. Nuo atvykimo į įstaigą dienos nuteistasis nesikreipė į Vilniaus PN dėl sąlygų mokytis sudarymo. Atkreiptinas dėmesys, kad Vilniaus PN nuteistųjų ir suimtųjų profesinį mokymą vykdo Vilniaus komunalinių

paslaugų mokykla, į kurią nuteistasis, nuo š. m. birželio 1 d. prasidėjus bendrajam priėmimui 2021–2022 mokslo metams, dėl mokslų nesikreipė.

Šios mokymo įstaigos savo veikloje vadovaujasi Lietuvos Respublikos švietimo įstatymo pakeitimo įstatymu ir ugdymo įstaigos vidaus tvarka bei priėmimo taisyklėmis, todėl šiuo atveju, pataisos įstaigos administracija negali įpareigoti švietimo įstaigos sudaryti sąlygas nuteistajam mokytis pagal jo pageidavimą.

Taip pat priėmimas į profesines mokyklas yra vykdomas bendrojo priėmimo tvarka, numatyta įstatymuose ir poįstatyminiuose teisės aktuose, atsižvelgiant į tai, priėmimas į Lietuvos profesinio mokymo įstaigas vykdomas nuo 2021 m. birželio 1 d. iki 2021 m. rugpjūčio 11 d. Į Vilniaus PN atvyksta profesinių mokyklų atstovai, kurie supažindina nuteistuosius su galimomis studijuoti specialybėmis, priėmimo tvarka ir atsako į aktualius nuteistiesiems klausimus. Apie profesinių bei suaugusiųjų mokymo centro atstovų atvykimą ir vykdomą priėmimą mokytis, nuteistieji yra informuojami iš anksto. Pageidaujantiems mokytis, įgyti pagrindinį, vidurinį ar profesinį išsilavinimą yra sudaromos visos tinkamos sąlygos [...]"

4.2. „[...] Informuojame, kad nuteistasis X 2021-06-08 buvo kreipęsis su skundu 8.35(7)-211 (gavimo data ir registracijos numeris Duomenų valdymo sistemoje 2021-06-09 Nr. 29-2003) į Vilniaus PN administraciją dėl perkėlimo iš drausmės į paprastąją grupę, kuriame rėmėsi analogiškais argumentais, t. y.: <...> kreipiausi į pataisos įstaigos administraciją su prašymais raštiškais ir žodiniais, kad man pateiktu planą ką aš turiu įvykdyti kad būčiau perkeltas į paprastą grupę, todėl kreipiuosi su šiuo skundu, kad man būtų išaiškinta ir nustatyta ką aš turiu atlikti kad man būtų panaikinta drausmės grupė ir būčiau perkėlimas į paprastą grupę <...> (autorius kalba netaisyta). Į skundą nuteistajam 2021-07-02 buvo pateiktas atsakymas Nr. 42-2195, kuriame išdėstytos visos BVK numatytos formaliosios sąlygos, kurias atitinkant, nuteistasis gali būti gražinamas iš drausmės grupės į paprastąją (skundo ir atsakymo į skundą kopijos pridedamos). Pataisos įstaigos administracijos nuteistajam pateiktame atsakyme nurodoma, kad vertinant nuteistojo atitikimą BVK [Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso; toliau vadinama ir – BVK] 68 straipsnio 5 dalyje numatytoms sąlygoms, kada nuteistasis gali būti perkeliamas iš drausmės grupės į paprastąją grupę, buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad šiuo metu nuteistasis turi galiojančių nuobaudų, kadangi paskutinį kartą drausmine tvarka baustas 2021-04-22 už baudmės atlikimo tvarkos pažeidimą, [...]"

Tyrimui reikšmingos teisės aktų nuostatos

5. Lietuvos Respublikos bausmių vykdymo kodekso (BVK):

68 straipsnis. Nuteistųjų perkėlimas iš vienos grupės į kitą – „5. Nuteistasis, kuris baudmės atlikimo metu šio straipsnio 3 dalyje nustatytais atvejais iš paprastosios grupės buvo perkeltas į drausmės grupę, į paprastąją grupę gražinamas, kai atitinka visas šias sąlygas: 1) drausmės grupėje po perkėlimo į ją yra atlikęs ne mažiau kaip šešis paskutinius baudmės atlikimo mėnesius; 2) per paskutinius šešis baudmės atlikimo mėnesius nebuvo atsisakęs pataisos įstaigos administracijos jam pasiūlyto darbo; 3) vykdo individualiame socialinės reabilitacijos plane nurodytas priemonės; 4) neturi galiojančių nuobaudų už padarytus baudmės atlikimo režimo reikalavimų pažeidimus. [...]"

183 straipsnis. Bausmių vykdymo institucijų, įstaigų ir pareigūnų veiksmų ir sprendimų apskundimas – „1. Viešųjų darbų, laisvės apribojimo, arešto, terminuoto laisvės atėmimo ir laisvės atėmimo iki gyvos galvos bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų pareigūnų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami atitinkamą baudmę vykdančios institucijos ar įstaigos vadovui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo skundo gavimo dienos. 2. Šio straipsnio 1 dalyje nurodytas bausmės vykdančių institucijų ir įstaigų vadovų veiksmai ir sprendimai per vieną mėnesį gali būti skundžiami Kalėjimų departamento direktoriui. Šis skundą turi išnagrinėti ne vėliau kaip per dvidešimt darbo dienų nuo jo gavimo dienos, o jei dėl skundo atliekamas tyrimas, – per dvidešimt darbo dienų nuo tyrimo baigimo dienos. 3. Kalėjimų departamento direktoriaus veiksmai ir sprendimai per dvidešimt dienų nuo jų įteikimo gali būti skundžiami apygardos

administraciniam teismui.“

6. Prašymų ir skundų nagrinėjimo ir asmenų aptarnavimo viešojo administravimo subjektuose taisyklėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2007-08-22 nutarimu Nr. 875 (toliau vadinama – Taisyklės), nustatyta:

„35. Atsakymai į prašymus parengiami atsižvelgiant į jo turinį:

35.1. į prašymą suteikti administracinę paslaugą – išduoti dokumentą, jo kopiją, nuorašą ar išrašą, patvirtinantį tam tikrą juridinį faktą, – atsakoma suteikiant prašomą administracinę paslaugą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys;

35.2. į prašymą pateikti institucijos turimą informaciją atsakoma pateikiant prašomą informaciją Lietuvos Respublikos teisės gauti informaciją iš valstybės ar savivaldybių institucijų ir įstaigų įstatymo nustatyta tvarka arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys;

35.3. į prašymą priimti administracinį sprendimą – atsakoma pateikiant atitinkamo priimto dokumento kopiją, išrašą ar nuorašą arba nurodomos atsisakymo tai padaryti priežastys; [...].

[...]

38. Atsakyme, kuriame nurodomos atsisakymo suteikti prašomą administracinę paslaugą, informaciją, priimti administracinį sprendimą priežastys, arba institucijos siunčiamame pranešime apie asmens prašymo ar skundo nenagrinėjimo priežastis asmuo ar jo atstovas turi būti informuojamas apie tokio atsakymo apskundimo tvarką, nurodant institucijos (-ų), kuriai (-ioms) gali būti paduotas skundas, pavadinimą (-us) ir adresą (-us), taip pat terminą (-us), per kurį (-iuos) gali būti pateiktas skundas. Persiunčiant prašymą ar skundą nagrinėti kitai kompetentingai institucijai ir informuojant apie tai asmenį ar jo atstovą, pranešime asmeniui nurodyti minėtos apskundimo tvarkos nereikia.“

Tyrimo išvados

7. Pareiškėjas Skunde rašė, jog kreipėsi į Vilniaus PN administraciją su prašymais ir skundais, kad Vilniaus PN administracija paaiškintų, kaip jis turėtų elgtis, kad iš drausmės grupės būtų perkeltas į paprastąją grupę, bei kad pataisos namų administracija leistų mokytis, tačiau negauna jokių paaiškinimų ir atsakymų į prašymus ir skundus.

8. Skundo tyrimo metu nustatyta, kad Vilniaus PN administracija gavo Pareiškėjo 2021-06-08 skundą 8.35(7)-211 (gavimo data 2021-06-09; Nr. 29-2003) dėl galimybės būti perkeltam iš drausmės į paprastąją grupę. Vilniaus PN administracija 2021-07-02 pateikė atsakymą Nr. 42-2195, kuriame išdėstė BVK numatytas sąlygas (šios pažymos 4.2 ir 5 punktai), kurias atitikdamas Pareiškėjas galėtų būti gražintas iš drausmės grupės į paprastąją; buvo atkreiptas dėmesys į tai, kad šiuo metu Pareiškėjas turi galiojančių nuobaudų. Pareiškėjui išaiškinta atsakymo apskundimo tvarka. Atsakymas pateiktas laikantis teisės aktų reikalavimų ir terminų.

Skunde Pareiškėjas rašė, kad Vilniaus PN administracija nesudaro galimybės mokytis; vertinant šią situaciją nustatyta, kad Pareiškėjas iki perkėlimo į Vilniaus PN atlikti likusią laisvės atėmimo bausmės dalį nuo 2020 metų buvo pradėjęs mokytis staliaus profesijos Kaišiadorių suaugusiųjų ir jaunimo mokykloje (Pravieniškių PN-AK), tačiau Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2020 m. lapkričio 4 d. nutarimu Nr. 1226 Dėl karantino Lietuvos Respublikos teritorijoje paskelbimo (toliau vadinama – nutarimas) buvo patvirtintas karantino režimas ir tuo laikotarpiu buvo taikomi draudimai, siekiant įgyvendinti laikinąsias prevencijos ir apsaugos nuo koronaviruso (COVID-19) plitimo priemonės bei apsaugoti nuteistųjų bei darbuotojų sveikatą. Kaip informavo Vilniaus PN administracija, tuo laikotarpiu tiek Pravieniškių PN-AK, tiek Vilniaus PN buvo sudaryta galimybė nuteistiesiems, taip pat ir Pareiškėjui, mokytis savarankiškai nuotoliniu būdu, taip pat pažymėjo, kad Pareiškėjas, atvykęs testuoti laisvės atėmimo bausmę, nesikreipė į Vilniaus PN administraciją dėl sąlygų mokytis sudarymo (šios pažymos 4.1. punktas).

9. Atsižvelgiant į tyrimo metu nustatytas ir išdėstytas aplinkybes, darytina išvada, kad Vilniaus PN atsakymas į Pareiškėjo 2021-06-08 skundą buvo pateiktas raštu, laikantis teisės aktuose nustatytų terminų, suteikta išsami informacija, nurodyta atsakymo apskundimo tvarka. Pretenzijos, jog Vilniaus PN administracija nesudaro galimybių Pareiškėjui mokytis, Skundo tyrimo metu nebuvo patvirtintos, todėl Skundas dėl Vilniaus PN administracijos veiksmų nagrinėjant Pareiškėjo kreipimuis / jų nenagrinėjant atmetinas.

SEIMO KONTROLIERIAUS SPRENDIMAS

10. Vadovaudamasis Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierių įstatymo 22 straipsnio 1 dalies 2 punktu, Lietuvos Respublikos Seimo kontrolierius nusprendžia X Skundą dėl Vilniaus pataisos namų pareigūnų veiksmų (neveikimo), susijusių su kreipimusi nagrinėjimu / nenagrinėjimu, atmesti.

Seimo kontrolierius

Augustinas Normantas